

УДК 378.147

Микола Курач,
Степан Шабага

КОМПОНЕНТИ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ФОРМУВАННЯ ЦІЛІСНОГО ХУДОЖНЬО-ПРОЕКТНОГО ЗНАННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ

Виявлено та обґрунтовано основні компоненти педагогічної концепції формування цілісного художньо-проектного знання майбутнього вчителя технологій. Запропоновано включення мотиваційного, когнітивного, діяльнісного та творчого компонентів у зміст зазначеної концепції. Особливу увагу приділено моніторинговому компоненту педагогічної концепції формування цілісного художньо-проектного знання майбутнього вчителя технологій, охарактеризовано його складові та роль в художньо-проектній підготовці майбутніх учителів.

Ключові слова: *майбутні учителі технологій, художньо-проектне знання, художньо-проектна підготовка, педагогічна концепція, компоненти педагогічної концепції, педагогічний моніторинг.*

В контексті модернізації трудового навчання учнів сучасної школи, спрямованої на розвиток творчих, художньо-проектних здібностей школярів та відповідним переглядом підходів щодо художньо-проектної підготовки учителів технологій одним із актуальних її завдань є розробка концептуальних засад формування в майбутніх учителів цілісного художньо-проектного знання.

Аналіз сутності формування цілісного художньо-проектного знання майбутнього вчителя технологій свідчить про необхідність розробки педагогічної концепції з подальшим обґрунтуванням її компонентів з метою їх включення у модель процесу формування цього досліджуваного феномену. Саме тому метою даної статті є розкриття фундаментальних підходів щодо розробки зазначеної концепції, зокрема виявлення та обґрунтування основних її компонентів.

У результаті проведеного аналізу наукової літератури та емпіричних методів дослідницько-пошукової діяльності нами встановлено, що формування цілісного художньо-проектного знання майбутнього вчителя технологій як система містить знання, уміння, досвід та відношення, представлені такими компонентами: мотиваційним, когнітивним, діяльним і творчим [7].

Мотиваційний компонент утворює особистісно-сміслову поле цілісного художньо-проектного знання майбутнього вчителя технологій, яке проектується на творчу і педагогічну діяльність (побудований образ

«Я») в умовах ВНЗ та реалізується у подальшому в професійно-педагогічній діяльності.

Згідно з *когнітивним компонентом*, ключовою в системі формування цілісного художньо-проектного знання майбутнього вчителя технологій є синтезована сукупність знань і практичних дій, що визначає кінцевий результат. Когнітивна регуляція характеризується: 1) узгодженням внутрішніх засобів і способів діяльності (сенсорних і перцептивних еталонів, предметних і концептуальних значень, образів, оперативних одиниць сприйняття та пам'яті, образно-концептуальних моделей творчої реальності, кінестетичних, сенсомоторних схем, програм, рухів, дій тощо) з її цілями та завданнями; 2) складеним уявленням про об'єктивне значення проблемної ситуації та її компонентів; 3) здійсненням перетворень, які уможливають досягнення необхідного об'єктивного результату (у нашому випадку – досягнення цілісності сформованого художньо-проектного знання).

Когнітивний та мотиваційний компоненти визначають у подальшому індивідуальний педагогічний досвід майбутнього вчителя технологій, який інтегрує у собі знання, ціннісні орієнтації, мотиви, потреби та проявляється в уміннях і професійно-педагогічних якостях.

Діяльнісний компонент визначає операційну сутність сформованого уміння як результат оволодіння способами та прийомами діяльності та як здатність особистості на їх основі виконувати певний вид діяльності або дії в умовах, що змінюються.

Творчий компонент реалізується в системі формування цілісного художньо-проектного знання майбутнього вчителя технологій через інтеграцію мотиваційного, діяльнісного, когнітивного компонентів та передбачає: 1) глибоке розуміння важливості оволодіння цілісним художньо-проектним знанням; 2) усвідомлення цілісного художньо-проектного знання як професійно-педагогічній цінності; 3) володіння системою психолого-педагогічних, методичних і фахових знань; 4) уміння використовувати художньо-проектне знання для індивідуальної творчості та професійно-педагогічної діяльності; 5) здатність входити в ситуацію рефлексії; 6) уміння критично оцінювати рівень оволодіння цілісним художньо-проектним знанням і його застосуванням у педагогічних ситуаціях; 7) уміння прогнозувати та планувати подальший розвиток цього знання.

У контексті педагогічної концепції необхідним постає характеристика *моніторингового компонента* як додаткового у процесі формування цілісного художньо-проектного знання майбутнього вчителя технологій.

Нагадаємо, що моніторинг (від англ. *monitor* – контролювати, перевіряти) визначається як спеціально організоване, систематичне спостереження за станом об'єктів, явищ, процесів з метою їх оцінки,

контролю та прогнозу розвитку [6]. З іншого боку, моніторинг – це систематичний процес спостереження за об'єктом, оцінювання його стану, контроль за характером подій, попередження небажаних тенденцій та передбачення тенденцій розвитку [5]. Відмінними властивостями моніторингових показників є інтегративність, якісно-кількісна повнота, визначеність, інформаційна ємкість, стійкість та повторюваність.

Виділяють різні види моніторингу: технологічний, екологічний, соціальний, освітній, педагогічний тощо. Одним із механізмів забезпечення якості освіти є педагогічний моніторинг. Проблема педагогічного моніторингу аналізувалася в колективній монографії за авторства В. Афанасьєвим, І. Афанасьєвою, Є. Гвоздевою, О. Пічугіною, О. Шаталовим [5], а також І. Зязюном [1], О. Касьяною [2], О. Локшиною [4], Т. Лукіною [3] та ін.

Як зазначає І. Зязюн, педагогічний моніторинг – це педагогічна технологія освітнього процесу і виконання виховних функцій у навчальному закладі. Структура моніторингу визначається його функціями, відображає зв'язок між ними на кожному рівні його формування [1, с. 156–157].

Використання педагогічного моніторингу якості фахової підготовки передбачає організацію його здійснення на таких принципах: організації педагогічного спілкування; практичної значущості; інтеграційного характеру інформації; педагогічної діагностики; соціально-нормативної зумовленості; прогностичної спрямованості; науковості; неперервності; цілісності і спадковості [1, с. 156].

Сутність педагогічного моніторингу розглядається з різних позицій: 1) в аспекті регулярного вивчення якості засвоєння студентами знань й умінь в умовах навчального процесу; 2) в аспекті реалізації компонентів педагогічного моніторингу; 3) у процесуальному аспекті: збір інформації, реєстрація стану студента, облік отриманих даних, ухвалення рішення, регуляція побудови навчальної діяльності; 4) у соціальному аспекті як моніторинг будь-якого виду діяльності [4].

Нами виділені *наступні складові педагогічного моніторингу* в контексті педагогічної концепції:

1. *Вивчення* (процес отримання інформації для подальшого аналізу) з метою глибшого осмислення та визначення шляхів і способів підвищення ефективності формування у студентів цілісного художньо-проектного знання. При цьому, об'єктами вивчення педагогічного моніторингу є:

– показники сформованості знань (володіння поняттями, фактами, науковою проблематикою, методами і процедурами)

– показники сформованості вмінь (побудова алгоритму операцій виконання конкретних дій у структурі цілісного художньо-проектного уміння; моделювання практичного виконання дії; виконання комплексу дій, що становлять художньо-проектне вміння; самоаналіз результатів виконання дій, що становлять уміння оперувати цілісним художньо-

проектним знанням).

– показники сформованості навичок (поєднання навички з уміннями; час виконання, автоматизм).

2. *Діагностика* – діяльність, спрямована на виявлення сутності досліджуваного об'єкту чи явища, розкриття внутрішніх закономірностей їх розвитку, виявлення й аналіз науково обґрунтованих критеріїв або ознак. Діагностика процесу формування цілісного художньо-проектного знання майбутнього вчителя технологій передбачає врахування таких аспектів: визначення цілей та завдань наукового діагностування; виявлення об'єктів і формування системи науково-обґрунтованих критеріїв діагностування; вибір адекватних діагностичних прийомів і методів; визначення технологій вимірювань й опису отриманих результатів.

3. *Прогнозування* – вивчення значущості прогнозованих об'єктів з метою встановлення параметрів прогнозу та виявлення тенденцій їх розвитку. Педагогічне прогнозування процесу формування цілісного художньо-проектного знання майбутнього вчителя технологій реалізується в трьох напрямках: найближчому (передбачення можливих дій учасників процесу), актуальному (передбачення спрямованості взаємодії учасників процесу), перспективному (передбачення провідних тенденцій розвитку процесу формування цілісного художньо-проектного знання).

4. *Перспективне планування* – тісно пов'язане з прогнозуванням і тому в педагогічній концепції має місце розробка структурно-функціональної моделі формування цілісного художньо-проектного знання майбутнього вчителя технологій, описаної в змістовно-смысловому наповненні концепції.

Важливим вважаємо момент, який полягає в тому, що врахування отриманих діагностичних даних передбачає визначення стійкості зафіксованих тенденцій, виявлення й аналіз чинників, що зумовили їх появу, обґрунтування можливості подолання недоліків тощо.

Виділені нами *складові педагогічного моніторингу* в контексті розробки педагогічної концепції формування у майбутніх учителів технологій цілісного художньо-проектного знання візуалізовано в таблиці 1.

Таблиця 1

Педагогічний моніторинг як компонент процесу формування цілісного художньо-проектного знання майбутніх учителів технологій

№ з/п	Складові педагогічного моніторингу	Змістовний напрям педагогічного моніторингу
11.	Вивчення – отримання інформації про сформованість цілісного художньо-проектного знання за показниками	Показники сформованості знань. Показники сформованості умінь. Показники сформованості навичок (автоматизм і час).

22.	Діагностика – виявлення сутності цілісного художньо-проектного знання та розкриття науково-обґрунтованих критеріїв або ознак	Визначення мети, виявлення об'єктів діагностування, вибір діагностичних процедур і технологій вимірювання.
33.	Прогнозування – виявлення тенденцій розвитку процесу формування цілісного художньо-проектного знання	Аналіз характеру процесу формування цілісного художньо-проектного знання, виявлення чинників, які здійснюють вплив на цей процес і прогнозування цього впливу.
44.	Перспективне планування процесу формування цілісного художньо-проектного знання – моделювання цього процесу.	Визначення стійкості зафіксованих тенденцій, обґрунтування механізмів подолання недоліків.

Таким чином можна вважати, що охарактеризовані вище компоненти педагогічної концепції, які детермінують її як систему, діяльність і процес, повинні складати ядро формування цілісного художньо-проектного знання майбутніх учителів технологій.

Перспективами подальших досліджень висвітленої в статті проблематики може бути синтезування визначених компонентів у модель художньо-проектної підготовки майбутніх учителів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зязюн І. А. Філософія педагогічного моніторингу / І. А. Зязюн // Педагогічна і психологічна науки в Україні. – Т. 4: Педагогіка і психологія вищої школи. – К. : Пед. думка, 2007. – С. 153–167.
2. Касьянова О. М. Моніторинг в управлінні навчальним закладом / О. М. Касьянова, Т. Б. Волобуєва // Управлінський супровід моніторингу якості освіти. – Х. : Основа, 2004. – 96 с.
3. Лукіна Т. О. Моніторинг якості освіти: теорія та практика / Т. О. Лукіна, О. О. Патрикеева. – К. : Плеяди, 2005. – 112 с. – (Відкритий урок: методична робота; вип. 1–2).
4. Моніторинг якості освіти: становлення та розвиток в Україні: рекомендації з освітньої політики / за заг. ред. О. І. Локшиної. – К. : К.І.С., 2004. – 160 с.
5. Моніторинг и диагностика качества образования : монографія / [А. А. Шаталов, В. В. Афанасьев, И. В. Афанасьева та ін.]. – М. : НИИ школьных технологий, 2008. – 322 с.
6. Освітній менеджмент : навч. посібник / за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушки. – К. : Шкільний світ, 2003. – 400 с.
7. Прогностическая концепция целей и содержания образования / под ред. И. Я. Лернера, И. К. Журавлева. – М. : Изд. ИТП и МИО РАО, 1994. – 131 с.